

MEER DAN DE SOM DER DELEN

Een tentoonstelling die voelt alsof je een andere wereld instapt. Laat dat maar aan stylist Maarten Spruyt over. Hij weet met intuïtieve encenseringen een verhaal te vertellen dat groter is dan de som der delen. Niet alleen in mode, ook met hedendaagse kunst.

Tekst Marjolein Sponselee

Op tafel staat een vierkant schaalpje dat vol ligt met bladeren. Gedroogde bladeren, plastic bladeren, in verschillende texturen en tinten groen. Er bovenop een steen, ook deels groen. Al deze elementen zouden los weinig meer zeggen dan een mooi blad. In de combinatie is het meer, een wereld op zich. De hele studio van Maarten Spruyt en zijn woonhuis daarboven is op deze manier ingericht. ‘Ik woon hier nu twaalf jaar, het groeit steeds door. Ik ben heel goed in dingen vinden, maar niet zo goed in dingen weggooien. Ik vind het heerlijk om te verzamelen.’ Het resultaat is een *wunderkamer* van uiteenlopende elementen die gecombineerd zijn tot een nieuw universum. Een jungle die je omarmt. Met veel planten en zowel echte natuur als namaak. Met boom-silhouetten die overbleven van een tentoonstelling, plastic bloemen en planten, droogbloemen, echte planten, boeken en objecten. Het wervelt door elkaar heen als een oerwoud. Maar, vergis je niet: elk element is doelbewust neergezet en

speelt een rol in het geheel. Precies dat is het talent van Maarten Spruyt, stylist met een lange geschiedenis in de modewereld, die de laatste jaren ook tentoonstellingen van hedendaagse kunst samenstelt. ‘Mijn studio is een beetje hoe mijn hoofd eruit ziet.’

Binnen en buiten

Een groot prikbord aan de wand geeft meer inzicht: plaatjes die hij in de loop der jaren heeft verzameld en die op een intuïtief niveau allemaal iets met elkaar te maken hebben. Vormen en beelden die vanuit het prikbord verder uitwaaien de ruimte in. Plaatjes uit de natuur, mode, kunst en de links daartussen. Opvallend is de link tussen binnen en buiten, tussen interne en uitwendige structuren. Spruyt wijst op een anatomisch beeld van een gespierd lichaam en daarnaast een modefoto. ‘Ik zag een tentoonstelling van het menselijk lichaam waar je bijvoorbeeld deze spieren op de rug kon zien. Als ik dan daarna deze jurk zie met wervelende plooien op de rug, dan roept dat de associatie van organen op, »

<< Maarten Spruyt en Jasper Abels, *Order in Abundance*, 2016, collage

< Capital Kitchen, de bar met werk van Atelier Van Lieshout

> Interieur studio Maarten Spruyt (foto Inga Powileit)

> Maarten Spruyt (foto Kim Winder)

> Capital Kitchen, fragment van een tafelblad (foto Inga Powileit)

Ik wist gewoon: je kunt de kleding fotograferen, maar als je het model dan nog een kopje op het hoofd zet en een schilderij onder de arm duwt: dán gebeurt er echt iets

van de krochten onder die spieren.’ En inderdaad gaan de beelden zo een verhaal met elkaar aan. Een foto van een fornuispijp-koraal gaat als vanzelf een link aan met de rug-genwervel op de tafel ervoor. Enzovoort. Maar ook de beelden op zich zijn veelzeggend. Bijvoorbeeld de foto van een zijaanzicht van een half geschoren schaap, waarbij je deels het ‘naakte’ schaap ziet en tegelijk de enorme wollen jas die het aanheeft.

Zo werkt het brein van Maarten Spruyt, associatief op gevoel legt hij verbanden. Tussen binnenkant en buitenkant. Tussen detail en geheel. In de inrichting voor het restaurant Capital Kitchen in Amsterdam bijvoorbeeld was het begin de gedachte dat een restaurant gericht is op de inwendige mens. De inwendige mens kreeg vervolgens ook letterlijk een plek in het interieur. Uitvergrote afbeeldingen van cellen en delen van het menselijk lichaam werden geprint op het tafelblad. Speekselklieren, maag en rectum blijken van heel dichtbij een subtiel patroon van zachte pasteltinten te hebben.

Spruyt: ‘Ik wil de schoonheid hiervan laten zien zodat het niet meer eng is. Net zoals je sushi moet leren eten, wat eerst vreemd lijkt. Zo heeft de binnenkant van de mens ook schoonheid en wordt het dan gewoner om zulke beelden te zien. Het hele interieur van Capital Kitchen is zacht van kleur, daardoor voelt het goed als je daar komt. Daar werd ik enthousiast van en daar wil ik ook in door.’

In het restaurant is veel kunst aanwezig. Daarin is eveneens het menselijk lichaam het thema. Boven de bar een installatie van Atelier Van Lieshout met onderdelen van paspoppen, torso’s en ledematen. Van Mette Sterre is een bodymask aanwezig dat als een soort zeewezen in een vitrine verblijft. Er zijn tekeningen, foto’s en collages van cellen en organen en groeiende sculpturen. Een mix die het leven viert. Lichaam en groei keren als thema regelmatig terug. Spruyt wijst naar een steen die op tafel ligt in zijn studio: ‘Stenen groeien ook, maar dan heb je het over een heel andere tijdspanne. Het verbindt ons wel met de stenen.’ Zo ziet hij overal verbanden van waaruit hij zijn tentoonstellingen opbouwt. Op een intuïtief niveau: ‘Het gaat uit van gevoel, niet van kennis.’ Spruyt is een meester in zo bij elkaar brengen van dingen tot een groter geheel. Het totaal wordt altijd meer dan de som der delen. Een kwaliteit die intussen breed

De bolling van je lens is hetzelfde als de bolling van de maan. Dat soort links zie ik altijd in heel veel dingen

herkend wordt. Hij is de vaste vormgever van de mode-tentoonstellingen bij het Kunstmuseum Den Haag (zoals onlangs Balenciaga en in september een overzicht van British Fashion), maar ook in Museum Boijmans Van Beuningen heeft hij verschillende tentoonstellingen ingericht en de opstelling van de vaste collectie meerdere malen vormgegeven.

Overstyling

Maarten Spruyt begon als stylist in de modewereld, in een tijd dat uitbundigheid daar paste: de jaren 80 met grote vormen en gebaren. ‘Ik ben begonnen rond 1986, in de tijd van de overstyling. Met het merk Mexx bijvoorbeeld. Dan gaf je een model een rokend koffiekopje op het hoofd, een luipaard aan een riem en de Mona Lisa onder de arm en hield ze een taxi aan. Je moet wel veel props hebben om dat te kunnen doen. Om die wondere wereld neer te kunnen zetten ben ik gaan verzamelen. Ik wist gewoon: je kunt de kleding fotograferen, maar als je het model dan nog een kopje op het hoofd zet en een schilderij onder de arm duwt: dán gebeurt er echt iets.’ Daar zit zijn talent: de dingen zo naast elkaar zetten dat er een spanningsveld ontstaat dat het individuele object overstijgt. Ook in musea werkt dat. Spruyt: ‘De standaard opstelling is vaak alle werken op dezelfde afstand. Naast elke foto of elk schilderij een lege ruimte en dan de volgende. Maar als je die afstand verandert gebeurt er veel meer.’ Zelf hangt hij werken soms dicht bij elkaar in een groep of laat juist een heel stuk leeg.

< Tentoonstelling 'Femme Fatale', 2016 (foto Alice de Groot)

> Maarten Spruyt, styling voor John Galiano, collectie herfst/winter 2008/2009 (foto Oof Verschuren)

Inzoomen en uitzoomen is een tweede constante in zijn werk. Hij wijst een kleine enscenering aan van een beeldje van Bambi dat in een klein plastic bos staat. En gebaart dan naar het woud daaromheen: ‘Dat herhaalt zich dan eigenlijk weer in deze planten en objecten, de planten voor het raam en de bomen daarbuiten.’ Zo werkt het in al zijn projecten. Naar binnen kijken en naar het totaal. Jij en je eigen lichaam versus de wereld en het universum. ‘De dingen die heel ver weg zijn, zijn hetzelfde als de dingen die heel dichtbij zijn. Bijvoorbeeld de bolling van je lens is hetzelfde als de bolling van de maan. Dat soort links zie ik in veel dingen.’

Op gevoel

Gevoelsmatig verbanden zien leent zich goed voor projecten met hedendaagse kunst. Net als de mode geeft kunst een tijdsgeschiedenis weer die bij uitstek naar boven komt als je meerdere werken combineert. In het HEM in Zaandam maakte Spruyt in 2020 een grote tentoonstelling ‘Chapter 3Hree’ met als motto: *What is important now is to recover our senses*. Een verwijzing naar een essay van Susan Sontag uit 1964, waarin zij betoogt

dat kunst teveel vanuit het intellectuele beoordeeld wordt en te weinig op gevoel, op intuïtie. En dat gaat ten koste van de directe ervaring van het werk door de toeschouwer. In de tentoonstelling die Spruyt samenstelde stond juist het laatste centraal. De expositie was een lange tunnel, zonder titelbordjes, de informatie kwam pas aan het eind. Eerst beleven, dan pas lezen. Ook voor de expositie ‘Through Bone and Marrow’ die hij dit jaar bij BRUTUS in Rotterdam maakt is dit zijn uitgangspunt. En omdat het gericht is op ervaren vraagt hij de bezoekers individueel naar binnen te gaan. ‘Beleef het alleen. Ga niet meteen delen of op je telefoon, maar ervaar het zelf.’ Bewust eindigt de tentoonstelling op een andere plek dan waar je begon. ‘Je staat dan ineens in een voedseltuin. Even weet je niet waar je bent, die verwarring hoort erbij.’

Through Bone and Marrow

De werken in de tentoonstelling bevinden zich op het grensvlak tussen mens, natuur en technologie. Dat tussen-gebied tussen dingen vindt hij interessant. BRUTUS is >>

Het is beeldschoon werk. Van afval.
Dat is die andere esthetiek die ik bedoel

< Jan Eric Visser, *Untitled*, 2020, gemengde techniek, 206x157x116cm (foto Aad Hoogendoorn)

> Ossip, *collected works from 1998-2022*, 2023

> Nick van Woert, *Untitled (black)*, 2014, gips, hars, staal, urethaan, 246x101x170cm, courtesy GRIMM Gallery

> Nick Ervinck, *ALSUMVIT*, 2019/2020, polyester, polyurethaan

een rauwe ruimte en daardoor zijn ook de werken in de tentoonstelling vrij rauw, want kwetsbare tekeningen kun je daar niet ophangen. Spruyt: ‘Er zijn grote installaties van andere andere Frank Bruggeman. Hij werkt met afgeschreven natuur, zoals bomen die de versnipperaar in zouden gaan. Daar maakt hij dan hele mooie dingen van. Het is verdroogd en afval, maar ook dat heeft schoonheid. En de Zwitserse kunstenaar Zimoun maakt een geluidsinstallatie met honderden kartonnen dozen, nog zo’n ondergewaardeerd materiaal dat wij allemaal weggooien.’ Ook Mirtte van Laarhoven bouwt een installatie speciaal voor ‘Through Bone and Marrow.’ De titel is bewust een omkering van het bekende door merg en been. ‘Die titel zet je even op het verkeerde been, het is veel zachter dan je denkt. We hebben ook zachtheid nodig.’

Een bonus is dat het ‘O Festival’, een internationaal festival voor opera, muziek en theater, de tentoonstelling als een van de locaties neemt, wat weer een extra laag aan de werken toevoegt.

Nieuwe esthetiek

In de lijst van deelnemende kunstenaars is te herkennen wat Spruyt zelf beweegt: het zijn verzamelaars die van bestaande dingen iets nieuws maken. Die oog hebben voor de schoonheid van verval. Want dat is een thema dat hem raakt en nu nodig is. Veel kunstenaars en ontwerpers van nu maken dat zichtbaar door in hun werk met afval te bouwen of juist een mix van technologie en het organische te zoeken. Het bepaalt mede de kleur van de tentoonstelling. Er zal veel bruin zijn, karton, roest, organisch afval, maar ook artificiële intelligentie en alles daartussen. Het geluidskunstwerk van Joris Strijbos bijvoorbeeld klinkt als menselijke stemmen, maar het is kunstmatig. Dat grensgebied zoekt de tentoonstelling nadrukkelijk op. Dat veel jonge ontwerpers en kunstenaars zo werken vindt Spruyt hoopvol. ‘Het is belangrijk dat we de schoonheid in het verval gaan zien. Er is een ander gevoel van esthetiek nodig. We zullen wel moeten: dingen raken op en de aarde raakt vol. Het zal in de toekomst allemaal nog soberder worden, minder en kleiner, maar daarin ga je wel een nieuwe schoonheid zien. Misschien kopen we dan geen bos bloemen meer, maar gewoon eentje. Natuurlijk, het heeft iets unheimisch, maar ik ben niet uit op een horrorshow, mijn punt is dat we ons opnieuw moeten afstemmen op dingen. Hergebruik is de enige optie.’

Een goed voorbeeld is Jan Eric Visser, die van afval kunst maakt. Zonder ecologische afdruk. Hij gebruikt bijvoorbeeld devotiekaarsen uit de kerk; van de stompjes die overblijven maakt hij een huid voor zijn beelden. ‘Het is beeldschoon werk. Van afval. Dat is die andere esthetiek die ik bedoel.’ ‘Door in te zoomen en uit te zoomen kan ik van al die losse werken weer een compositie maken, iets groters. Ik kan een spanningsveld maken tussen die objecten. Natuurlijk met respect voor de individuele werken. En na de tentoonstelling zijn ze gewoon weer op zichzelf en hetzelfde als voorheen.’ Net als Maarten Spruyt zelf. Hij kan zich totaal verliezen in een thema of tentoonstelling. Duikt diep in het onderwerp. ‘Ik vind het fijn om het helemaal te doorleven. Bijvoorbeeld bij de tentoonstelling over de kleur rood in het Tropenmuseum ging ik ook rode kleren dragen. Niet omdat ik het mooi vind, maar om te ervaren wat die kleur doet.’ Na de opening van een project is dat ook meteen weer voorbij. De volgende dag stapt hij met hetzelfde enthousiasme weer in een nieuw onderwerp. <<

• Through Bone and Marrow 2 april tot 25 juni 2023 (O Festival: 17 t/m 27 mei 2023), BRUTUS - Keileweg 10 Rotterdam, brutus.nl
• Met werk van onder andere: Zimoun, Maarten Vanden Eynde, Frank Bruggeman, Mirtte van Laarhoven, Nick van Woert, Atelier Van Lieshout, Maartje Korstanje, Vladimir Zbynovsky en Joris Strijbos
• British Fashion, Kunstmuseum Den Haag, 9 september 2023 - 4 januari 2024

